

Adil Savaş*

Murray N. Rothbard

Avusturyan İktisatçı, Filozof

Çeviren: Bahadır Akın

liberal düşünce Yıl 20, Sayı 78, Bahar 2015, s. 7 - 21

Katolik skolastikler, özellikle de Vitoria ve Suarez gibi 16.Yüzyıl İspanyol skolastikleri, daha sonra Hollandalı Protestan skolastik Grotius ve 18-19.Yüzyıl hukukçularınca geliştirilen “klasik uluslararası hukuk” teorisinin büyük kısmı adil, kabul edilebilir bir savaşın kriterlerinin açıklanmasına ayrılmıştır. Son derece ciddi bir öldürme eylemi olan savaşın haklı bir gerekçesinin bulunması gerekir.

Benim savaşla ilgili görüşüm basitçe şudur: *adil* bir savaş, insanlar başka insanların cebri tahakküm tehdidinden kurtulmaya çalıştıklarında veya mevcut bir tahakkümü yıkmak istediklerinde söz konusu olabilir.

Hayatım boyunca ideolojik ve siyasi faaliyetim Amerika'nın savaşlarına karşı olma üzerinde odaklandı. Öncelikle, bu savaşların adil olmadığına inanıyorum; ikinci olarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında liberteryen Randolph Bourne'un ifade ettiği gibi, savaş daima devlet gücünü vatandaş ve sosyal kurumlarının sağlık, hayat ve refahı üzerinde genişletmek için bir araç, “devletin sağlığı” olagelmıştır. Adil bir savaş sebepsiz yere ortaya çıkmayacağına göre, adil olmayan bir savaşın mutlaka lanetlenmesi gerekir.

Bence, Amerikan tarihinde sorgusuz sualsiz haklı ve adil olan, karşı tarafın açık şekilde haksız olarak sebep olduğu sadece iki savaş vardır. Niçin? Bunlarda özgürlük ve mülkümüze karşı açık veya mevcut bir tehdit olup ol-

* Bu makale Mises Enstitüsünde 1994 Mayıs'da Atlanta'da düzenlenen Savaşın Maliyeti Konferansında yapılan konuşmadan oluşturulmuştur. Yazı, John V.Denson'un editörlüğünü yaptığı aynı adlı kitapta da basılmıştır.

madığı sorusunu düşünmedik bile. Her iki savaşta da Amerikalılar, başkalarının istenmeyen tahakkümüne karşı kendilerini korumaya çalışıyorlardı. Her iki halde de karşı taraf cebri kurallarını Amerikalılara acımasızca dayatmaya çalışmıştı. Bir taraf -isterseniz "bizim taraf"- kesin olarak haklı, diğer taraf "onların tarafı"- haksızdı.

Amerikan tarihindeki adil iki savaş Amerikan Devrimi ile Güney Bağımsızlık Savaşıdır.

Klasik uluslararası doğal hukukçuların savaşla ilgili değerlendirmelerinin bazı önemli özellikleri ile 1914 yılından beri Milletler Ligi ve Birleşmiş Milletlerin taraftarlarınca hakim kılınan çok daha farklı bir "uluslararası hukuk" geleneğinden bahsetmekte fayda görüyorum.

16.Yüzyıldan 19.Yüzyıla kadar klasik uluslar arası hukukçular modern ulus devletin yükseliş ve hâkimiyetinin sonuçları üzerine kafa yoruyorlardı. Absürd ve ütöpik olarak niteledikleri için "savaşı ortadan kaldırmak" fikriyle uğraşmıyorlardı. Savaşlar gruplar, insanlar, milletler arasında daima olacaktır. Gereken ise, tarafları "adil savaşlar" çerçevesinde kalmaya ikna etmenin yanında mümkün olduğunca mevcut savaşların etkisini engellemek ve sınırlandırmaktır. Yani, "savaşı yok etmek" değil, medeniyetin empoze ettiği kısıtlar dâhilinde sınırlandırmaktır.

Spesifik olarak, klasik uluslararası hukukçular bu noktada ulusların benimsemesini başarıyla sağladıkları iki fikir geliştirdiler:

(1) Herşeyden öte, sivilleri hedef almayın. Savaşmanız gerekiyorsa, bunu yöneticiler ve bağlı veya kiralık askerleri yürütsünler, her iki tarafın sivilleri mümkün olduğu kadar faaliyetin dışında kalsın. Demokrasi, vatandaşların devletle özdeşleşmesi, askerlik görevi ve "silahlı ulus" fikrinin yaygınlaşması bu mükemmel uluslar arası hukuk ilkesinin gücünü kaybetmesine sebep oldu.

(2) Tarafsız ülke ve milletlerin haklarını koruyun. Uluslararası hukukun 1914 yılında modern anlamda yozlaşmasıyla "tarafsızlık" ahlaka aykırı bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bugünlerde, A ve B ülkeleri savaşa girdiklerinde, hangi ülkenin "kötü adam" olduğunun süratle anlaşılması, sözgelimi A ülkesi kötü ise derhal iyi adam olduğu iddia edilen B'yi savunmak üzere A ülkesine saldırmak her ülkenin ahlaki yükümlülüğü haline gelmektedir.

Mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde geri getirilmesi gereken klasik uluslar arası hukuk tam bunun aksini savunur. Savaşı sınırlamaya çalışan bir teoride, tarafsızlık haklı görülmele kalmaz olumlu bir erdem kabul edilir.

Eskiden, “bizi savaşın dışında tuttu” bir politik lider için büyük kazanç iken, şimdi tüm bilim adamları ve profesörler Bosna, Somali, Raunda veya dönemin sıcak bir bölgesinde “insanlar öldürülürken” boş duran herhangi bir yöneticiyi kınamaktadırlar. Eskiden “hiçbir şey yapmadan durmak” büyük devlet adamlığı olarak kabul edilirdi. Sadece bu değil, tarafsız devletler, savaşan devletlerin de günün birinde tarafsız olacağı düşüncesiyle bu durumlarından ötürü desteklenirdi. Savaşan devletler tarafsız devletlerin düşman devletle silah ve mühimmat gibi “yasak” mallar dışında ticaret yapmasına da karışmazdı. O zamanlar savaşlar sınırlıydı ve tarafsızlık övgüye değer bir vasıftı.

“Kötü adam” rolündeki ulusların hızla tanımlanıp onlarla savaşılması gerektiğini ileri süren modern uluslararası hukukta, bu tür bir dünya çapında eylem için, her ikisi de dış politika ve uluslararası ilişkiler vizyonu kendinden sonra gelen tüm başkanlarca benimsenen Woodrow Wilson tarafından geliştirilmiş iki temel mantık bulunmaktadır. Bunların ilki “saldırganlığa karşı kolektif güvenlik”tir. Buradaki fikir, tüm savaşlarda bir saldırgan ve bir ya da daha fazla kurbanın olması ve saldırganın teşhisi “kahraman küçük” kurbanların savunulması için başlangıç noktası teşkil etmesidir. Buradaki durum köşedeki polis mantığına benzer. Bir polis A’nın B’ye saldırdığını görür, saldırganın peşinden koşar, sokaktaki vatandaşlar da kovalamacaya katılır. Aynı şekilde, ulusların da “toplular güvenliği” anlaşmaları için bir araya gelmeleri gereği varsayılır. Bu topluluk Cemiyeti Akvam, Birleşmiş Milletler, veya NATO şeklinde “saldırgan” milleti teşhis eder ve suçu ortadan kaldırmak isteyen polis memuru gibi “uluslar arası bir polis gücü” teşkil etmek üzere birleşir.

Öte yandan, gerçek hayatta savaşan taraflardan birini “saldırgan” olarak tanımlamak o kadar da kolay değildir. Sebepler karmaşıktır, tarih bu olaylar içinde yazılır. Hepsinden öte, bir milletin mevcut sınırı bir şahsın hayat ve malı gibi aşikâr olarak dikkate alınamaz. Problem de buradadır. On, yirmi veya yüzlerce yıl önceki çok farklı sınırları ne yapacağız? Tüm tarafların iddialarının makul olduğu durumlar için ne diyebiliriz? İşte bu tür karmaşıklıklar profesyonel savaş tayfamızın planlarını alt üst etmektedir. Amerikalıların binlerce kilometre uzakta hiçbir şey bilmedikleri ve dikkat bile etmedikleri bir savaşa müdahale etmesi için bir tarafın net olarak kötü adam diğer grubun da saf ve temiz olması gerekecektir, aksi takdirde Amerikalılar gerçekten de kendilerini ilgilendirmeyen bir savaşa müdahale etmeyeceklerdir. O halde, Amerikalı bilim adamı ve sözde dış politika “uzmanlarının” zalim Sırlara karşı müdahaleye ateşli biçimde taraftar olmaları, Bosna savaşında her üç tarafın da fırsatını bulduklarında birbirlerine karşı “etnik temizlik” uygulayabileceklerini anlamalarıyla boşa çıkacaktır. Bu durum, bir iki yıl öncesine kadar resmen mevcut olmayan ve elbette gerçekte aslında hiç olmayan sözde

Bosna Devletinin “bölgesel bütünlüğü” hakkındaki ahmakça propagandanın unutulmasıyla ilgilidir.

Klasik uluslararası hukuk savaşı sınırlayıp kontrol etme ve yayılmasını önleme anlayışına sahipken, modern uluslararası hukuk savaşı sona erdirmek için “saldırganlığı” ortadan kaldırma gayretiyle, sadece büyük tarihçi Charles Beard’ın belirttiği gibi yararsız bir “sürekli barış için sürekli savaş” politikası gütmektedir.

Sürekli savaş için ikinci Wilsoncu mazeret özel olarak “Sivil Savaş”la ilgilidir ve daha ütöpiktir. Amerika ve tüm diğer ülkelerin dünya genelinde “demokrasi” ve “insan hakları” dayatmasıyla ilgili ahlaki bir yükümlülük düşüncesi. Kısaca, “demokrasinin” genellikle anlamsız olduğu, gerçek anlamda “insan haklarının” bulunmadığı bir dünyada kılıçları çekmek, silahlar, tanklar ve bombalarla bir Ütopya’yı gerçekleştirmek için sürekli savaşa girmek zordur.

Bu Wilsoncu rüyanın mükemmel örneklerinden biri olarak Somali müdahalesi gösterilebilir. Müdahaleye yüksek moralli “yeni tip bir ordu” (isterseniz yeni model bir ordu diyebilirsiniz) göklere çıkarılarak başlandı: Bir elinde yardım paketi diğerinde silah olan bir ABD askeri. Yeni “insancıl” ordu, Somali’nin kara cahil insanına ekmek, barış, demokrasi ve insan hakları getirirken tüm bunları Amerikalıların ulusal çıkar kavgası olmaksızın asilce ve diğergam bir şekilde yapmaktadır. Evrensel sevginin süngüyle yayılması anlamında bu tamamen başkalarını düşünme ihtimali “savaş karşıtı” solu da müdahale kampına çekmektedir. Evet, eylemlerimizin sonuçları gelmekte gecikmedi, açık ve net Somali müdahalesinin sonunda, eğer önemiyseniz büyük bir ders vardı: “insancılığımızın” amaçları Amerikan silahlarıyla vurulmuş ve Amerikan birliklerine karşı yüksek etkinlikte bir gerilla savaşı başlanmış ve Amerikan askerlerinin cesetlerinin parçalanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu kadarı “insancılık”, demokrasi ve insan haklarını getirmeyi hedefleyen bir savaş ve yeni model ordunun da sonudur.

Her iki halde de, modern müdahaleciler ahlaki alana el atmak suretiyle kazanmış görünüyorlar. Kendileri evrensel “insancıl” ahlâk değerleriyle, bizim gibi Amerika’nın tarafsızlığını savunanları alaya alarak “bencil”, “dar görüşlü” ve “ahlâksız” olarak adlandırmaktadır. Hâlbuki eskiden müdahaleyi savunanlar belli çıkar gruplarının ya da “ölüm tacirlerinin” araçları ve sözcüleri değilse despotluk, kitle katliamı ve sürekli savaş çığırtağı olarak görülürdü. Ucuz bir üstünlük iddiası.

“İnsan hakları” bahanesi geçmişte Abraham Lincoln’ün de Kuzey Saldırısı Savaşında Güneylilere karşı ileri sürüp yücelttiği kritik bir argümandır. “İnsancılar” kölelik yanlışını düzeltmek için kitlesel katliamlar, kurum ve mülklerin yıkımı ve hâlâ etkisi kaybolmamış olan kin duygularıyla harekete geçmişlerdi.

Bu asrın siyaset felsefesi üzerine yazılmış en önemli eserlerden biri olan *The God of the Machine* adlı kitabın yazarı Isabel Peterson durumu “Giyotinli Hümanistler” sözüyle zekice ifade etmiştir. Bayan Peterson şöyle yazıyor: “Hümanist, başkalarının hayatının öncelikli etkeni olmak ister. İnsanların birbirine yardım etmek için gerek duyduğu gücü, kutsal ya da doğal düzeni kabullenmez. Hümanist kendini Tanrının yerine koyar.” Başkaları için neyin “iyi” olduğunu belirleyen, iyi hakkında karar verip bir şeyler yapacak olanla ilgili Bayan Paterson şunu ekler: “Elbette hümanist esas olarak herkes için iyi olacağını düşündüğü şeyi yapmayı amaçlamaktadır. İşte hümanistin giyotini kurduğu nokta da burasıdır.” Neticede şu sonuca ulaşır: “hümanist teori, eylemde teröristtir.”

Her çeşit savaşta, adil olanı da dahil, geçerli olan eski moda, ya da klasik uluslararası hukukla ilgili önemli bir noktayı belirtmek gerekiyor.

A ülkesi açık bir haklılıkla B ülkesine karşı savaşıyorsa, B’nin de sebebi haklı değilse, bu gerçek hiçbir şekilde diğer ülkelerin bu savaşa müdahale etmeleri için ahlâki bir yükümlülük doğurmaz. Aksine, eski günlerde ülkenin kendine özgü bir çıkarı olmadıkça, müdahalesi için ahlâki bir yükümlülük aranmaz, tarafsızlık daha asil bir durum olarak görülürdü. Bir milletin en yüksek ahlâki durumu tarafsız kalmasıdır. Bu ülkenin vatandaşları A ülkesinin haklı konumunu kalben takdir edebilir veya bazıları A için savaşa girilmesi gerektiğini düşünebilir, ancak genellikle C ülkesinin daha soyut ve genel adalet sebeplerine karşın kendi ulusal çıkarlarına bağlı kalması beklenir. Elbette, bu ülkelerin müdahalesini isteyecek baskı gruplarının propagandasını yapmamaları beklenir. A ülkesinin coşkulu liderleri kendi ülkelerinin savaşıyla ilgili propaganda yapabilirler, ancak kendi vatandaşlarını buna zorlayamazlar.

Dost ve meslektaşlarının büyük bölümü Amerika’yı, ya da dünya genelinde bir müdahaleyi desteklemek için kendilerini evrensel doğal hakların mevcudiyetini kabul konusunda kararsız bulurlar. Klasik doğal hukukun uluslararası taraftarına göre ise bu mutlak bir sonuç değildir. Mesela, Tutsiler Ruanda veya Burundi’de Hutuları katlediyorsa, ya da tersi durumda, doğal hukukçular bu eylemleri saldırıya uğrayanın doğal haklarının ihlali olarak görecektir; ancak öte yandan bu vakıa dünyanın kalan kısmında söz

konusu hakların güçlendirilmesi için mücadele eden kimselerin ahlaki ya da doğal yükümlülük içine girmesini gerektirmeyecektir. Bu durumu şu sözle özetleyebiliriz: “Haklar evrensel olabilir, ancak uygulanması yereldir.”, ya da İrlanda ayrılıkçı örgütünün, Sinn Fein, deyimiyle, “Yalnız kendimiz.” Bir grup insanın hakları olabilir, ancak bu kendilerinin sorumluluğundadır, bu haklarını yalnız başlarına müdafaa etmeleri gerekir.

Bir başka ifadeyle, sol kesim tüm varlıkların- hayvanlar, timsahlar, ağaçlar, otlar, kayalar, plajlar, dünya veya “ekoloji”-hakları olduğunu ileri sürdüğünde buna verilecek en iyi cevabın daima şu olduğuna inandım: Bu varlıkların hepsi haklarını beyan eden Amerikalılar gibi hareket ettiğinde, kendi adına konuşup bu hakları güçlendirmek için silaha sarıldıklarında bu iddiaları ciddiye alabiliriz.

Şimdi Amerika'nın iki adil savaşına dönmek istiyorum. Benim tanımlamama göre Amerikan Devriminin adil bir savaş olduğu, bağımsız bir devlet kurmak isteyen insanların kendilerine dayatmada bulunmak isteyenlere karşı mücadele verdiği çok açıktır. Elbette, Fransızların ya da diğerlerinin desteğini kabul ederken Amerikalılar dünyanın en güçlü imparatorluğunun şimşeklerini üzerine çekeceklerini ve gerektiğinde yalnız mücadele edeceklerini de biliyorlardı.

Burada vurgulamak istediğim nokta Amerikan ayrılıkçılarının “Kendilerini birbirlerine bağlayan siyasi bağları çözmek için ‘Tek İnsana’ gereksinim olduğu” görüşüne yol açan yakınmalar değil, bölünme eyleminde Amerikalıların içinde bulunduğu ciddi ve vahim durumdur. Amerikalılar, Yunan ve Romanın klasik cumhuriyetçiliği ve John Locke ile Skolastiklerin doğal hukuk felsefesini benimsiyorlardı. Bu sıralarda İngiltere ve Avrupa'da iki esas siyasi teori bulunmaktaydı. Bir tanesi, daha eski olan ve şimdi artık modası geçen mutlakiyetçi görüştür: Kral milletin babasıdır, emirlerine mutlak itaat gerekir, krala karşı herhangi bir isyan Şeytanın Tanrıya karşı gelmesine eşdeğerdir.

Diğeri, doğal hukuk, hükümlerliliğin kökeninin Kral değil insanlar olduğunu, ancak insanların güç ve haklarını krala devrettiğini söyler. Hugo Grotius ve muhafazakâr doğal hukuk yanlıları egemenliğin bir defa devredildiğinde geri dönüşünün olmadığına, dolayısıyla daima krala ait olması gerektiğine inanıyorlardı. Peder Mariana ve John Locke gibi daha radikal liberteriyenler ve takipçileri ise daha makul biçimde, yetki devrinin gönüllü ve sözleşme ile olmasından dolayı, kralın belirgin biçimde bu güveni suiistimal etmesi halinde insanların egemenliği geri alabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Büyük Britanya'dan ayrılıp kendi yeni devletlerini kurmak isteyen Amerikan ihtilalcileri Locke'un doktrinini benimsediler. Aslına bakarsanız, zaten öyle yapmamış olsalar yeni uluslarını meydana getirmeleri de mümkün olmazdı. Amerikalıların en büyük ahlaki ve psikolojik problemlerinin İngiltere Kralına karşı sadakat yeminlerini bozmak olduğu bilinmektedir. Bu sorunla ancak kanlı savaşın sonrasındaki bir yılda başa çıkabilmişlerdir. De facto kural koyucu olan İngiliz Paramentosundan ayrılmaları bir sorun teşkil etmedi, Parlametoyu pek umursamıyorlardı. Ancak kral, kendisine bağlılık yemini ettikleri mutlak güçtü. Sadakatleri krala aitti ve bu sebeple asıl suçlu Parlamento olduğu halde Bağımsızlık Bildirgesinde şikâyet listesinde sadece kralın adı vardır.

O halde Amerikalı ihtilâlciler açısından John Locke'un geri alınabilir egemenlik görüşü Amerikalılar tarafından benimsenmekle kalmamış, özel olarak kralın makamını da hedefleyerek Thomas Paine'in "Sağduyu"sunun hayati psikolojik önemi de sergilenmiştir. Yeni Solun ifadesiyle, Paine Amerikalıların gözünde kralın yasallık ve kutsallığını ortadan kaldırmıştır. Paine'e göre Büyük Britanya kralı artık "yağmacıların arasında ustalıkla şef sıfatını kazanan acımasız bir çete liderinden" başka bir şey değildir. Artık krallar, "İngiltere'nin Vahşi Soylusu" da dahil "taçlı kabadayılar"a dönüşmüştür.

Amerikalılar devrimlerini gerçekleştirirken kaderlerini sözleşme teorisine ya da geçerli bir hükümete bağlamışlardı. Hükümet yukarıdan, kutsal bir güç tarafından ihsan edilmez, aşağıdan, "yönetilenlerin rızasıyla" sözleşmeye dayalı olarak kurulur. Bunun anlamı Amerika hükümet şeklinin kaçınılmaz olarak monarşi değil cumhuriyet olmasıydı. Aslında olan şey, Amerika Devriminin dünyada bir ilkle sonuçlanmasıdır. 13 koloninin insanları yeni, ayrı, sözleşmeye dayalı, cumhuriyetçi bir hükümet kurmuşlardır. Liberteryen doktrin ve cumhuriyetçi modele dayalı olarak, bu 13 koloninin halkları özerk eyaletler tesis etmiştir: her hükümetin gücü ciddi ölçüde sınırlandırılmış, hak ve gücün büyük kısmı insanlara verilmiş, devletin gücü de yazılı sözleşmeler ve dengelerle sınırlandırılmıştı.

Bu 13 ayrı cumhuriyet, İngilizlere karşı savaşmak için sınırlı güçlerini daha sonra bir konfederasyon olacak şekilde birleştirmek üzere bir kıta kongresi düzenleyerek İngiliz İmparatorluğuna karşı mücadeleye girişmiştir. Konfederasyon maddelerinin reddi ve yeni bir oluşum çabası, merkezi hükümetin Grotius'un belirttiği tek taraflı krala ait egemenlik tuzağından farklı olarak sürekli bir nitelik taşıyacağını gösteriyordu. Aslında, Amerikalı ihtilalcilerin krala verilen sözün geri dönülebilir ve sözleşmeye dayalı olması yönündeki görüşü reddetmeleri ile birkaç yıl sonra merkezi hükümete verdikleri güç ve

yetkinin artık dönülemez hale gelmesi arasındaki tenakuz da ilgi çekicidir. Bir kralla yapılan sözleşmeden cayılabilecek, sözleşme yapılacak, ama birkaç kâğıt parçasından geriye dönüş olmayacak!

Ve neticede, acaba bu 13 eyaletin hiçbirinin anayasayı, tek taraflı bir egemenlik intiharını onaylayacağına cidden inanmak mümkün müdür? Anayasa o haliyle güçlükle onaylanmıştır.

O halde konfederasyon maddeleri bir kâğıt parçası olarak niteleniyorsa, 1780 yılında konfedere hükümete devredilen yetki dönülebilir idiye, on yıldan az sürede yeni kurulan merkezi hükümet nasıl oldu da güç ve yetkilerinin sürekli ve vazgeçilemez olduğunu ileri sürebildi? Salt mantık şunu söyler: eğer bir eyalet konfederasyona giriyorsa sonra oradan çıkabilir; aynı durum yeni oluşuma giren bir eyalet için de söz konusu olmalıdır.

Ancak malum şekilde, Kuzey yani Birlik tarafından eyaletler arası savaşta ileri sürülen doktrinler dehşetli şekilde mantıkdışıdır.

1861 yılında üstüne titredikleri kurumlarının federal hükümetin tehdit ve saldırısı altında olduğuna inanan Güney eyaletleri doğal, sözleşmeye dayalı ve kuruculuktan kaynaklanan haklarını kullanarak Birlikten “ayrılma” kararı aldılar. Ayrı Güney eyaletleri daha sonra Amerika Konfedere Devletleri adıyla ayrı bir konfederasyon kurmak üzere egemen cumhuriyetler olarak anlaşma yaptılar. Eğer Amerikan İhtilali adil idiye, gündüzün geceyi izlemesi kadar doğal bir şekilde Güney Bağımsızlık Savaşı da aynı sebeple adildir: İki halkı birbirine bağlayan “siyasi ilişkinin” reddi. Her iki halde de bu karar “basit veya gelip geçici” sebeplerle alınmış değildir. Yine iki durumda da cesur ayrılıkçılar birbirlerine “hayatları, gelecekleri ve kutsal onurları” üzerine söz vermişlerdir.

Bu iki ayrılıkçı grubun şikâyetleri nedir? İki kısı kıyas kabul eder mi? Amerikan ayrılıkçılarının temel şikâyeti vergilendirme yetkisi ile ilgilidir: mülklerinin İngiliz hükümetince yağmalanması. Damga vergisi, ithalat vergisi veya nihayet ithal edilen çaylar üzerinden alınan vergiler olsun, tüm vergileme merkezi idi. “Temsil olmaksızın vergileme yok” sloganı yanıltıcıydı; nihai analizde bizler parlamentoda temsil istemiyorduk, Büyük Britanya tarafından vergilendirilmemek istiyorduk. Arama emrine karşı olma veya eski Anglo-Saxon jüri mahkemesi gibi diğer şikâyetler de önemlidir, çünkü bunlar tüccarların gümrük vergisi ödemedikleri mallarını kaçak saydığı halde, jüri, hiçbir Amerikan jürisinin bu tür kaçakçılığı suçlu bulmayacağı için hayati önem kazanıyordu.

Aynı şekilde Güneyin şikâyetleri de en fazla geliri elde ettikleri pamuk ihracına Kuzeylilerin uyguladığı tarifeler üzerinde yoğunlaşıyordu. Tarifeler mamul malların fiyatlarını yükseltiyor, Güneyliler ve diğer Amerikalıların aynı mala daha fazla para ödemesini gerektirerek Güneyin ihracatına darbe vuruyordu. Güneyle ilgili ilk önemli yapısal kriz, ünlü 1828 Tarifelerine karşı mücadele başlatan Güney Carolina ile ortaya çıktı. Güney Carolina direnişinin bir sonucu olarak kuzey tarifeleri düşürmeye zorlandı, neticede Polk yönetimi 20 yıl sürecek gerçek bir serbest ticaret dönemi başlattı.

Güney Carolina'nın ve elbette tüm Güneyin büyük entelektüel lideri John C.Calhoun çok düşük düzeyde verginin önemine işaret ediyordu. Doğası gereği tüm vergiler bir grup insan, "vergi ödeyenler" tarafından verilirken, bir diğer grup olan Calhoun'un ifadesiyle "vergi tüketenlere" aktarılır. Elbette net vergi tüketicileri arasında bir eli balda bir eli yağda yaşayan politikacı ve bürokratlar ilk sırada gelmektedir. Yüksek vergi oranları, üreticilerin daha fazla miktarda ödeme yapması vergilerden geçinen asalak kanun koyuculara daha fazla dayatma imkânı vermektedir. Dikkatleri tarifelere çekerek Calhoun "Kuzeyin Güneye aşırı şekilde vergi yüklediği bir ödeme sistemi kurduğunu ve adaletsiz bir kısmın Kuzey sanayisinin tekelleşmesi için Kuzey'e aktardığını" ifade eder.

Bu iki savaşın farklı yönleri nelerdir? Kuzey ve İngiltere açısından bu savaşlar başka insanların istemediği kuralları dayatmak için yapıldığından adil, kabul edilebilir değildir. Fakat diyelim ki İngiltere İmparatorluğunu korumak ve genişletmek istiyordu, peki Kuzeyin dayanağı neydi? Fesihçi William Lloyd Garrison'ın ünlü sözleriyle ifade edilecek olursa, neden Kuzey "hatalı kardeşleriyle" barış yapma yoluna gitmedi?

Kuzey, özelde Kuzeyin hakim güçleri, Yankiler -New England'da yaşayan veya oradan New York'a, kuzey ve güney Ohio'ya, kuzey Indiana ve kuzey Illinois'ye göçen etno-kültürel grup- yeni bir Protestanlık akımına kapılmışlardı. Bunlar Hz. İsa'nın ikinci defa yeryüzüne inişinin ön şartı olarak Tanrının yeryüzündeki bin yıllık krallığını kurmak üzere insanların harekete geçmesini savunan "postmillenyalist" bir grup ateşli neo-Püriten fanatikti.

Krallık mükemmel bir toplum olmalıydı. Elbette mükemmel olmak için Krallığın günahsız olması, günahın da mümkün olduğunca çabuk şekilde ortadan kaldırılması gerekiyordu. Dahası, günahın kökünü kazımak için çaba harcamadıkça kurtuluşunuz da mümkün olmayacaktı. Bu neo-Püritenlere göre, günahın kökünün kazınması için azizlerin hizmetindeki hükümetin bu temizleme faaliyeti için temel zorlayıcı güç olması gerekiyordu. Anılan mil-

lenyalistlerin önde gelenlerinin görüşlerini tarihçiler şöyle özetlemektedir: “hükümet Tanrının en önemli kurtuluş aracıdır.”

Neo-Püriten Yankiler günahı detaylı bir şekilde tanımlamışlardır: Eski bir radyo oyunundaki ifadelerle “insanın zihnini gölgeleyen”, kurtuluşu kabul etmeyi özgürce seçmesine müdahale eden her şey. Millenyalistlere göre özel olarak gölgeleyici etki yapan günah sebepleri içki, İncil okumak ve kiliseye gitmek hariç kutsal günlerde faaliyette bulunmak, kölelik ve Roma Katolik Kilisesi şeklinde sıralanmaktadır.

Eğer kölelik karşıtlığı, içki yasağı taraftarlığı ve anti-Katoliklik fanatik post millenyalist Protestanlık içinde yer buluyorsa, ilgili sosyal programın eyalet ve yerel bağlamda uygulanabilmesi için ulusal ekonomik ilişkilerde hacimli bir hükümete gerek olacaktır. 19.Yüzyılın Demokratik Partisi “kişisel özgürlüklerin partisi” olarak tanınırken, Cumhuriyetçi Parti “büyük ahlaki fikirlerin partisi” olarak biliniyordu. Bu da günahın ortadan kaldırılması ile eş anlamlıdır. İktisadi açıdan, Cumhuriyetçiler büyük hükümet ve devletçiliğin Whig programını benimsediler: yani, korumacı tarifeler, büyük işletmelere teşvikler, güçlü merkezi hükümet, büyük ölçekli kamu işleri ve ucuz devlet kredileri.

Kuzeyin köleliğe karşı savaşı aslında mükemmel bir dünyanın kurulması ve yüksek ahlaki ilkeler adına kurumları kökünden yok etmek; yağmalama, ganimet sağlama ve yıkma, karmaşa yaratma ve kitle katliamı yapma yönündeki fanatik millenyalist hareketten başka bir şey değildir. Yanki fanatikleri gerçek anlamda giyotinli Patersonyan hümanistleridir: Anabaptistler, Jakobenler, dönemlerinin Bolşevikleri. Kuzeyin kurtarma amaçlı saldırganlığının bu fanatik ruhu, neticede sahte bir kutsal kitap ve su katılmamış bir Yanki olan Julia Ward Howe’un sözde “Cumhuriyetin Kutsal Savaşı”nın küfür mısralarına dönüşmüştür.

Elbette modern sol-liberal tarihçiler bu olayı biraz daha farklı bir açıdan ele alırlar. Mesela sivil savaşın ünlü fesihçi tarihçisi James McPherson’u ele alalım. McPherson’un meseleye yaklaşım tarzı şudur: “Negatif özgürlük [‘özgürlüğü’ kastediyor] erken Amerikan tarihinin önde gelen/başat temasıydı, yani güçlü bir devletin birey haklarına dayatmada bulunması ve sınırlamaları karşısında özgür olmak. Devamla McPherson şunları söyler: “İnsan Hakları Beyannamesi negatif özgürlüğün, ya da Jeffersoncu insancıl liberalizmin klasik ifadesidir. Birliğin ilk 10 maddesi federal hükümete “yapamaz” ifadeli bir deli gömleği giydirerek bireysel özgürlüğü korumaya almıştır.” Devamla, “1861 yılında Güneyliler Birleşik Devletleri dağıtmak için eyalet egemenliği

ve bireysel mülkiyet hakları [yani kölelik] için negatif özgürlüğe başvurdu- lar.”

McPherson’un kahramanı Abraham Lincoln’ün cevabı ne oldu? Kendi ifadesiyle, Lincoln “ayrılma ve köle sahipliği konusunda negatif özgürlükleri yıkmak için ordu ve devlet gücüyle reformcu liberalizmin pozitif özgürlüğünü [devletçi despotluğu kastediyor] uygulama fırsatı yakaladı.” Başka model bir “yeni ordu” iş başında! McPherson pozitif ve negatif özgürlüklerden oluşan bir karma öneriyor ancak bildiğimiz gibi bu tür bir sentez devletçilik ve liberalizmin asla uyuşmaması sebebiyle saçmadır. Liberalizm üzerinde yapılan “reformlar” bir grup insanı güçlendirirken, diğerlerine daha az “negatif özgürlük” kalmaktadır. Burada şunun altının çizilmesi gerekir: Birleşik Devletlerin güney tarafı 19.Yüzyılda köleliğin savaş ve kılıç gücüyle lağvedildiği tek yerdir. Yeni dünyanın her tarafında kölelik, köle sahipleriyle yapılan mu- tabakatlarla barışçıl bir şekilde çözülmüştür. Ancak bu diğer ülkelerde, me- sela West Indies veya Brezilya’da, bir elinde silah diğerinde kutsal kitap taşıyan, kanlı görevlerini yapmak için donanmış Püriten millenyalistler yoktu.

“Büyük ahlaki fikirlerin partisi” Cumhuriyetçi Partide farklı kişi ve hi- zipler bu toptancı despotik dünya görüşünü farklı yönlerden ele alıyorlardı. 1860 yılının vahim Cumhuriyetçi kongresinde iki önde gelen başkan ada- yı tecrübeli ilgacılardandı (abolitionists): New York’tan William Seward ve Ohio’dan Salmon P.Chase. Ancak Seward ileri sürülen Katolik tehdidine karşı kayıtsız kaldığı düşüncesiyle, Katoliklik karşıtlarınca güvenilmez bulunur- ken, öte yandan anti-Katolik kanadı temsil eden Chase bir şeyden anlamayan kesimi oyalamaktan memnun iken Sewardcılar ve Katoliklik sorununa ka- yıtsız olanlarca güvenilmez bulunuyordu. Illinois’dan Abraham Lincoln ise Katoliklik sorununu ustalıkla idare eden sürpriz bir isimdi. Kendisinin temel olarak üstünde durduğu konu Whigci ekonomik devletçilikti: yani yüksek ta- rifeler, demiryollarına büyük teşvikler, kamu harcamaları. Illinois Central ve diğer büyük demiryollarının önde gelen avukatı olarak elbette Lincoln bu şirketlerin doğal adayı konumundaydı.

Kongrede Lincoln’ün kazanmasının sebeplerinden biri Iowa’lı demiryolu müteşebbisi Grenville M.Dodge’un Iowa delegasyonunu Lincoln’e çevirmesi olmuştur. Karşılığında da Sivil Savaşın başlarında Lincoln, Dodge’u orduya general olarak atamıştır. Dodge’un görevi Kızılderilileri büyük ölçüde devlet- çe desteklenen kıta çapındaki demiryolunun kiracısı Union Pacific’in yolun- dan temizlemektir. Bu şekilde Union adına askere alınan birlikler ve talihsiz vergi mükellefleri Union Pacific’in inşaa ve işletme maliyetlerinin sosyalleş-

tirilmesi için zorlanmış oluyorlardı. Bu tür bir faaliyet günümüzde edebi bir ifadeyle “hükümet ve sanayi işbirliği” olarak adlandırılmaktadır.

Ancak Lincoln’ün esas hedefi özelde gümrük tarifelerini arttırarak vergileri yükseltmekti. Kendisinin seçim zaferi bir ölçüde Pennsylvania delegasyonunun desteğiyle mümkün olmuştu. Pennsylvania uzun süredir, 1812 savaşıdan beri ülkenin demir ve çelik endüstrisinin merkezi konumundaydı ve kronik verimsizlik sebebiyle sürekli yüksek gümrük tarifelerinin uygulanması ve ardından da kotalar için feryat etmekteydi. Gerçekten de Lincoln idaresinin ilk icraatı Morrill korumacı gümrük yasasını geçirerek, tarifeleri ikiye katlamak suretiyle Amerikan tarihinin en yüksek gümrük oranını oluşturmak olmuştu.

Lincoln ilk açılış konuşmasında, katı bir tavır gösterdiği Güneyde köleliğin sürdürülmesi konusunda uzlaşmacı ve bölgedeki tüm gümrük vergilerinin toplanmasında da ısrarcıydı. Lincoln’ün ifade ettiği şekliyle federal hükümet “vergi ve resimleri toplayacak ancak bunun ötesinde herhangi bir yerde insanlara karşı bir güç kullanımı söz konusu olmayacaktı.” Federal kalelerin önemi gümrük vergilerinin zorlanacağı askerleri barındırmasından kaynaklanıyordu. Dolayısıyla, bütün Güney boyunca New Orleans dışında tek önemli kapı olan Charleston Limanı’nın girişi Sumter Kalesiydi. Sumter’deki federal birlikler Charleston Limanında toplanması beklenen vergilerin denetimi için gerekliydi.

Elbette Abraham Lincoln’ün kölelikle ilgili uzlaşmacı sözleri salt yüzeysel olarak ele alınamaz. Lincoln usta bir siyasetçiydi, yani dört dörtlük bir hilekâr, manipülatör ve yalancı. Federal kaleler kendisinin savaştaki başarısının anahtarı olmuştu. Lincoln, Güney Carolina’ya yalan söyleyerek, 80 sene sonra Franklin D.Roosevelt ve Henry Stimson’un Pearl Harbour’da yaptığını yaparak, Güneylileri ilk kurşunu atmaya zorladı. Böylece, Güneylilerin bir Federal Kaleye ateş açmasını kullanarak Kuzeydeki çok sayıdaki tereddütlü ve ılımlı kesimin gözünde Güneyin saldırgan görünmesini sağladı.

New England ve New England’dan göçenlerin ağırlıkta olduğu yerler dışında Güneyin Birlik içinde kalmaya zorlanması hiç de yaygın bir düşünce değildi. Üstelik Maryland, New Jersey ve Pennsylvania gibi orta çaplı birçok eyalette sinir bozucu fanatik Yankilerden kurtulmak için Güneye benzeyen bir orta Konfederasyon kurma fikri ciddi olarak gündemdediydi. Savaş başladıktan sonra bile New York City belediye başkanı ve şehrin ileri gelenleri Birlikten ayrılarak barış yapıp Güneyle serbest ticarete girme fikrini beyan ediyorlardı. Nitekim savaştan sonra Jefferson Davis’in avukatı olan, artık New York City barosunun “eski-liberteryen” lideri olarak adlandıracağımız, 1878

yılında sevgili Demokrat Partisinin ilgacı, korumacı, sosyalist ve aptal adayı Horace Greeley’i protesto için aday olan İrlandalı Katolik Charles O’Connor örnek olarak görülebilir.

Lincoln yönetimi ve Cumhuriyetçi Parti, Güneyin Whigci ekonomik programı zorla kabul ettirme çabalarına karşı gelmesiyle Cumhuriyetçilerin kongresinde büyük bir avantaj elde etti. Lincoln idaresi boyunca ondan fazla gümrük yükseltici yasa çıkardı. Alkol ve tütüne ağır “günah” vergileri konuldu, Amerikan tarihinde ilk defa gelir vergisi uygulandı, kıta çapında faaliyet gösteren dev demiryolu şirketlerine büyük parasal teşvikler verildi (büyük ölçüde görevlilerin yolsuzlukları ile) ve hükümet altın standardına başladı, yeni para basmak ve iş dünyası elitlerine ucuz kredi sağlamak için banka sistemini millileştirerek yeni bir mekanizma kurdu. Dahası, Yeni Model Ordu ile Güneye olduğu kadar Kuzeye de emsalsiz, muazzam bir federal baskı uygulanmaya, dev bir ordu için insanlar askere alınmaya başlandı, itiraz edenler ve Güneyle barışı savunanlar hapse tıkıldı ve bu dönemde kutsal Anglo-Saxon “yargılanma (habeas corpus) yasası ihlal edildi.

Lincoln’ün kendisi dindar olmadığı halde, ateşli ortaklarının huy ve tavırlarını benimsemesi sebebiyle bunun pek bir önemi yoktu. Kendisi son derece ciddi ve sert, kişisel olarak tütün ve alkole karşı, bireysel silah taşımaya taraftar olmayan biriydi. Yetişkinlik döneminin başlarında şansını arayan Lincoln, Kentucky’deki mütevazı ailesine de çok gaddarca davranıyordu. Nişanlısını, yüksek bir mevki işgal eden Henry Clay’in ahbabı olan daha zengin Mary Todd için terk etmiş, erkek kardeşini reddetmiş, babasının vefatında ve cenazesinde bulunmamış, bunu daha sonra “durum daha iyi değil daha acıklı olacaktı” şeklinde korkunç bir şekilde ifade etmiştir. Şüphesiz!

Lincoln de bir başka açıdan giyotinli hümanistlerdendir: Hemen dibindeki insanlara iğrenç bir şekilde muamele edip yalan söylerken, uzaktaki beşeriyeti “yüceltmek” için kalbi sızlayan, tanıdık bir modern “reformcu liberal”. Ve nihayet, sevgili Mario Cuomo’nun bir ifadesiyle, Abraham Lincoln Birliğin gerçek bir “aile, organik bağlarla ayrılmaz bir şekilde bağlanmış bir bütün” olduğunu ilan ediyordu. Ailene tekmeyi bas, daha sonra da hipotetik ve hayali bir varlığa, insani bedeller veya katliamlar karşılığında bütünlüğü korunabilecek “Birliğe” ailevi duygularını yönelt.

Gerçekte, tanımladığımız iki kabul edilemez durum arasında, İngilizler ve Kuzeyliler, önemli bir farklılık vardır. En azından İngilizler yanlış ya da adaletsiz de olsa tutarlı ve anlaşılabilir bir sebep için savaşıyorlardı: Soylu bir kralın egemenliği. Peki Kuzeylilerin hemcinsleri Amerikalılara karşı talan ve katliam savaşı yapmalarının mazereti nedir? Gerçek, fiili bir kişiye, krala

sadakat değil, ortada mevcut olmayan, mistik, yarı kutsal sözde bir varlık “Birlik”e sadakat. Kral en azından gerçek bir insandır ve genel anlamda bir monarkın ya da kralın iyilik ve kötülükleri tartışılabilir. Peki “Birlik” nerede durmaktadır? Birliğin eylemlerini nasıl ölçebiliriz? Bu Birlik kime karşı sorumludur?

Kuzeyli müritlerince Birlik sözleşmeye dayalı bir kurum olmaktan çıkarılmış, kutsanması gereken, kalıcı, sorgulanamaz, mutlak güce sahip kutsal bir varlığa dönüştürülmüştür. Seküleri kutsallaştırmaktan daha zararlı bir siyaset teorisi ve daha büyük bir sapkınlık olamaz. Ancak bu gaddarca süreç Abraham Lincoln ve Kuzeyli yandaşları Birlikten bir Tanrı oluşturduklarında meydana gelmiştir. Eğer İngiliz güçleri kötü Kral George için savaşıtlarsa, Birlik orduları da bu pagan idol, “Birlik”, güç ve zaferini sürdürmek için insan katliamına ihtiyaç duyan Moloch¹ için talan ve katliam yapmışlardır.

Eyaletler arasındaki bu savaş açısından, Güney mukaddes onuru için mücadele etmiş sayılabilir, ancak Kuzey’in savaşı onur kavramıyla tam zıttır. Medeni toplumların klasik uluslar arası hukuku nasıl dikkatle geliştirdiklerini hatırlayalım. Her şeyden önce, sivillerin hedeflenmemesi gerekir; savaşlar sınırlandırılmalıdır. Ancak Kuzey zorunlu bir ordu, silahlı bir millet yaratmış ve 19.Yüzyılın savaş kurallarını sivilleri katlederek, sivil kurumları yıkarak Güneylileri teslim zorlayarak bozmuştur. Sherman’ın Georgia’ya yaptığı kötü üne sahip yürüyüş geçen yüzyıldaki savaşın en büyük suçlarından, insanlığa karşı işlenmiş en büyük suçlardan biridir. Sivilleri hedefleyip katlederken Lincoln, Grant ve Sherman vahşi 20.Yüzyılın soykırımlarının yolunu da açmış oluyordular. Geçmiş yıllarda hafıza, kitle katliamları ve savaş suçları ile ilgili geriye dönük cezalandırmalar üzerine çok şey söylendi. Büyük liberteryen tarihçi Lord Acton’un belirttiği gibi, son tahlilde tarihçi ahlaki bir yargıç olmalıdır. Tarihçinin ilhamı Clio² değil masum kanların intikamını alan efsanevi Rhadamanthus³ olmalıdır. Bu ruhla, her zaman hatırlamalıyız, asla unutmamalıyız ve sanık sandalyesinde modern zamanların soykırım ve sivil katliamının Pandora Kutusunu açanları oturtup Haman’dan daha yükseğe asmalıyız: Sherman, Grant ve Lincoln.

Belki bir gün onların heykelleri de Rusya’da Lenin’inkilere olduğu gibi devrilip eritilecek, nişan, mevki ve sancaklarının kutsallığı bozulacak, savaş şarkıları ateşe atılacaktır. Ve daha sonra Davis, Lee, Jackson, Forrest ve Güneyin tüm kahramanları, “Dixie”, Stars ve Bars’ın tekrar itibarları iade edilerek

1 Antik medeniyetlerde, özellikle Finikelilerde çocukların kurban edildiği ateş tanrısı

2 Yunan mitolojisinde kahramanlık destanlarının ilham perisi.

3 Yunan mitolojisinde Zeus ve Europa’nın oğlu, bilge kral, ölüm yargıçtı.

hatırlanacaklardır. Cafcaflı televizyon dizisi “The Civil War” (Sivil Savaş) üzerine klasik bir eleştiri, mükemmel ve dışlı Güneyli yazar Florence King’ten gelmiştir. Diziyle ilgili fikrinin sorulması üzerine şu cevabı vermiştir: “Sivil Savaşı izlemeye vaktim olmadı. Bir sonraki savaş için hazırlanmakla fazlaca meşgulüm.” Şu ruh halinde, eminim ki günün birinde benim gibi şerefli “copperhead”⁴ geleneğine bağlı Kuzeylilerin destek ve teşvikleriyle Güney yeniden yükselecektir.

4 Copperhead, Amerika’da İç Savaş sırasında güneylilere sempati duyan, savaş karşıtı kuzeyli demokratlar